

Naturvårdsverkets redovisning för åtgärder för minskad nedskräpning

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Landsting anser att nedskräpningsboten bör omfatta även ringa nedskräpning,
- att det är bra att Håll Sverige Rent förblir en betydande aktör i det nationella förebyggande upplysningsarbetet mot nedskräpning samt att de centrala myndigheterna behöver ta ansvaret för att ge kommunerna tydliga vägledningar i det operativa nedskräpningsmotverkande arbetet.
- SKL tillstyrker förslaget att inrätta en förordning som ger möjlighet till statlig finansiering mot marin nedskräpning.
- SKL anser att konsekvensbedömningen för de förändringar som nu har föreslagits i lagen om gatuhållning om skyltning har betydande brister.

Nedskräpningsboten

Naturvårdsverket redogör i utredningen för dagens system med nedskräpningsbot och kommer till slutsatsen att inga förändringar bör göras i dagsläget.

Naturvårdsverket framför att det inte är motiverat att den ringa eller bagatellartade nedskräpningen ska omfattas av nedskräpningsboten. Skälet är bland annat att det är svårt att visa den negativa effekten på miljön som den ringa nedskräpningen ger upphov till.

SKL delar inte Naturvårdsverkets uppfattning i denna del. Nedskräpningen av småskräp som cigarettfimpar, kvitton, mindre plastförpackningar m.m. står för en betydande del av nedskräpningen i de skräpmätningar som gjorts och sammantaget har det skräpets utbredning negativa miljöeffekter genom utsläpp av tungmetaller från tobaksskräpet och spridning av mikroplaster från små plastartiklar. Möjligheten att skriva ut en nedskräpningsbot även för ringa nedskräpning tror SKL ha en positiv effekt på allmänhetens attityd till att inte skräpa ned vilket i sin tur skulle underlätta kommunernas arbete med renhållningsarbetet. Om inte samhället tydligare markerar att det inte är accepterat att slänga kvitton och cigarettfimpar är SKL av uppfattningen att signalvärdet med nedskräpningsboten inte får den avsedda effekten. Nedskräpning är förbjudet men trots detta förekommer nedskräpning och förekomsten är inte

sjunkande. SKL anser sammantaget att även ringa nedskräpning ska kunna föranleda nedskräpningsbot.

Nationellt förebyggandearbete

Naturvårdsverket redogör för dagens ordning för det nationella förebyggandearbetet mot nedskräpning och där bland annat Håll Sverige Rent (HSR) beskrivs som en stor och betydande aktör.

Det kan inledningsvis noteras att en utgångspunkt inför införandet av det kommunala renhållningsansvaret var att ren natur, liksom naturvård, var en angelägenhet för både stat och kommun. SKL delar dock uppfattningen att HSR har en viktig roll att fylla tillsammans med övriga ansvariga som producenterna, kommunerna och centrala myndigheter som Naturvårdsverket.

Ur ett kommunalt perspektiv kan kommunerna försöka underlätta för medborgarna att göra rätt men det är inte alla frågor som kommunerna kan lösa enbart genom att upplysa om hur skräp ska hanteras eller genom att se till att det finns ordentliga och tömda soptunnor i de områden som människor vistas i.

Det saknas på nationell nivå tydliga regler och vägledning för hur kommunerna ska hantera t e x tillfälliga markockupationer eller uppställningsplatser som medför nedskräpning. Staten har här ett ansvar att presentera lösningar för hur kommunerna bör hantera frågan.

Vad gäller nedskräpning till havs har kommunerna små möjligheter att påverka källan till det skräp som dumpats från fartyg och fritidsbåtar. SKL tror att åtgärder för att komma tillrätta med t e x kringdrivande spökgarn därför är att rikta sig direkt till fiskerinäringen, fritidsfisket och det rörliga friluftslivet som utövas i den marina miljön.

Finansieringsformer för marint skräp

SKL anser att den föreslagna lösningen med särskilt statligt stöd för omhändertagande av marint skräp genom skapandet av en ny förordning som liknar LOVA-förordningen är bra. Det bör dock i sammanhanget lyftas fram att kommunerna längs Bohuskusten hanterat strandstädningen trots bristande resurser och det är därför viktigt att frågan analyseras grundligt så att det statliga bidraget långsiktigt kan försäkra en hållbar hantering av det ilandflutna skräpet.

Ändring i lagen om gaturenhållning och skyltning

Lagen om gaturenhållning och skyltning i dess nuvarande form föreslås förändras för att dels tydliggöra ansvarsfördelningen i nedskräpningssituationer. Därutöver föreslås

ansvaret utvidgas så att kommunen ska hålla platser fria från nedskräpning till nivån att skada på växt- och djurliv och naturmiljön undviks. Ansvaret är inte absolut då lagen ger utrymme för en skälighetsbedömning.

Vad gäller förslaget på förändringar i 2 § anser SKL att det är otydligt vilka problem som Naturvårdsverket ser med att dagens 2 § inte tar hänsyn till skada på växt- och djurliv. Det är således oklart i vilket syfte tillägget i punkten 2 görs och vilka effekter på gatuhållningen och snöröjningen som eftersträvas. Liksom i övrigt efterfrågas konsekvensanalys av förslaget.

Vad gäller förslagen om förändringar i 4 § instämmer SKL i att skrivningarna i 4 § kan ge upphov till frågor men ser inte att dagens renhållning enligt bestämmelsen innebär risker för skador på djur och natur.

De förenklingar som föreslås i 2 och 4 §§ och som innebär att ansvarig nämnd i kommunerna ska ha möjlighet att utan formkrav avgöra om ett nedskräpat område ska vara ett kommunalt ansvar istället för ett ansvar för en verksamhetsutövare eller fastighetsägare får inte betyda att fastighetsägarnas eller verksamhetsutövarnas ansvar minskar eller att kommunen inte ska ha möjlighet att få ansvarsfrågan prövad om den begär det.

SKL anser i likhet med Naturvårdsverket att nedskräpning i vissa fall kan ha ett samband med skador på djur- och natur och det därför finns poänger med att koppla frågorna om renhållning närmare miljöbalken. De förändringar som nu föreslås saknar dock en ordentlig kostnads- och konsekvensbedömning för att kunna överblickas.

Förändringarna måste dessutom ta hänsyn till andra pågående förändringar som utreds inom avfallsområdet; t e x den pågående utredningen om cirkulär ekonomi (M 2016:01), samt förändringarna för insamlingsansvaret som just nu bereds på Miljö- och energidepartementet. I båda utredningarna föreslås skärpningar inom avfallsområdet som kan komma att finansieras via den renhållningsavgift som kommunerna tar ut. I de delar ett utökat nedskräpningsansvar inte kan finansieras med avgifter drabbas kommunerna av ökade kostnader. SKL ser därför en tendens till att de kumulativa kostnaderna kan komma att öka för kommuninvånarna och avfallskollektivet.

Konsekvensanalysen ger inte möjlighet att överblicka effekterna av de föreslagna förändringarna. Särskilt stora kan konsekvenserna av ändrad 4 § bli i kommuner med begränsat befolkningsunderlag och stora ytor. De relativt sett små organisationerna för gatuhållning i kombination med nedskräpning från t.ex. fjällturism kan där ge stora konsekvenser.

Det förändrade ansvaret kan också få konsekvenser för tillämpningen av de regler som idag finns i 2 och 10 kap. miljöbalken (MB) gällande förorenad mark. Det finns en risk att ansvaret för förorenad mark blir dubbelt reglerat och att praxis kan komma att påverkas så att det kan bli lättare att peka ut kommunerna som ansvariga verksamhetsutövare, i strid med den grundläggande Pollutor Pays Principle. Det

behöver därför också utredas hur t e x frågan om hur det förändrade ansvaret för nedskräpning kan komma påverka kommunernas ansvar för den stora mängd bil- och båtvrak som finns ute i landet och där ingen annan ansvarig aktör kan ställas till svars.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande